

wordt beantwoord. Na vervolgens de vervangingsmiddelen van het salicylzuur, in het bijzonder het aspirine, rheumatine, pyrenol, mesotan en rheumasan te hebben besproken, wordt nog kortelings de periarticulaire en intraveneuse salicylinjectie genoemd, om, overeenkomstig het door hem ingenomen standpunt betreffende de aetiologie, eenigszins uitvoeriger stil te staan bij de serumbehandeling. Het streptococcenserum, bereid van micrococcen uit angina rheumatica verkregen, voorspelt hij een groote toekomst, als zich op den duur bevestigt, dat het prophylactisch werkt op het ontstaan van hartgebreken, en veel gunstiger dan enig salicylapparaat de subchronische gewrichtsontstekingen bestrijdt.

De schrijver heeft zich de vrij wel onmogelijke taak gesteld om in zulk een klein bestek zooveel vraagstukken te behandelen, dat het noodzakelijk gevolg, dat alles te haastig te oppervlakkig wordt nagegaan, m. i. niet is uitgebleven.

J. ED. STUMPF.

INGEZONDEN.

„HELLIGKEITSPRÜFER” OF „HELLIGKEITSMESSER”?

Onder bovenstaanden titel bevat het *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* van 15 September j.l. een ingezonden stuk van de heeren dr. J. DE HAAN en dr. G. GRIJNS te Weltevreden, waarin dezen het gebruik van den „Helligkeitsprüfer” als meetinstrument trachten te rechtvaardigen. Zij oordeelen de gronden, waarop ik in mijn proefschrift het gebruik van den „Helligkeitsmesser” of „Beleuchtungsmesser” ter lichtmeting aanbeval, niet steekhoudend en vragen mij het principieele verschil tusschen de 2 instrumenten aan te wijzen. In mijn dissertatie hadden zij kunnen lezen (bldz. 30), dat ik met hen den „Helligkeitsprüfer” wel in principe voor meting geschikt acht, maar dat ik, alvorens het een betrouwbaar meetinstrument te willen noemen, eenige veranderingen in de constructie noodig vond, die in den „Helligkeitsmesser” aanwezig zijn. Principieel moge er dan al geen verschil tusschen beide toestellen zijn, praktisch is het verschil zeer groot. Dat DE HAAN en GRIJNS het „woordenknutselarij” vinden, een anderen naam te geven aan een instrument, dat niet in principe, doch wel in constructie van den „Helligkeitsprüfer” verschilt, is een verwijt, dat ik aan den uitvinder endosseer: deze gaf de namen, niet ik.

De bezwaren, die ik tegen den „Helligkeitsprüfer” als meettoestel had, trachten DE HAAN en GRIJNS te ontzenuwen. Vooreerst het ontbreken der ijkstrepen, behalve voor 10, 20, 30, 40 en 50 M.K. Zij vinden een halve bladzijde van dit blad noodig om mij te bewijzen, dat tusschen de ijkstreep van 40 en die van 50 M.K. een vlamhoogte moet bestaan, die aan het inwendige karton een verlichting van 45 M.K. geeft. Daarvan was ik ook wel zonder die terechtwijzing overtuigd en ik schreef dan ook in mijn proefschrift, dat dit bezwaar wel het gemakkelijkst te overwinnen was.

Vervolgens de veranderlijke vlam: op grond van mijn ervaringen (en gezien het zeer uitvoerige onderzoek van het toestel, dat ik verrichtte, heb ik in deze zaak toch ook wel het recht van ervaring te spreken) kan ik niet toe-

geven, dat wanneer het apparaat eenmaal warm is, de vlam zich bij veranderingen spoedig instelt. Vooral bij kleinere verlichtingshoeveelheden, waar een kleine fout in instelling een groote fout in het resultaat geeft, doet zich zulks hinderlijk gevoelen.

Eindelijk het ontbreken van een groen glas in het oculair: dat dit voor het onderzoek van DE HAAN en GRIJNS onnoodig was, kan ik evenmin toegeven. Al schijnt het, oppervlakkig beschouwd, waar, dat het daglicht steeds dezelfde kleurensamenstelling behoudt, ieder, die metingen bij daglicht verrichtte, weet, dat met den stand der zon aan den hemel en met den vochtigheids-toestand der lucht de factor k , afgeleid uit het quotient $\frac{Gr}{R}$ aan verandering onderhevig is.

Dat de onstandvastige vlam een gebrekkige viseerinrichting noodig maakt, zoodat hier een nieuwe bron van onnauwkeurigheden ligt, geven ook DE HAAN en GRIJNS toe. De verwachting, dat verplaatsing van den toestel nieuwe instelling zou noodig maken en zoo de voordeelen eener standvastige vlam met betere viseerinrichting denkbeeldig zou maken, zouden zij niet uitgesproken hebben, wanneer zij met den „Helligkeitsmesser” hadden gewerkt. Immers zooals mijn ervaring mij leerde, is die vrees ongegrond.

Het verschil tusschen DE HAAN en GRIJNS en mij berust dus op een verschillende appreciatie van de nauwkeurigheid, die bij lichtmeting voor praktische doeleinden dient bereikt te worden. Wanneer zij bij een serie opnamen met den „Helligkeitsprüfer” de volgende waarden vinden 19, 20.5, 21.5, 28, 31, 37, 40, 48, 50 en bij contrôle dierzelfde verlichtingen door middel van hun toestel van WEBER vinden: 19.5, 20.7, 21.1, 44.2, 47.2, 64.7, 78, 118, 133, dan meenen zij niet met mij, dat de oorzaak van dit gradueel grooter wordend verschil moet opgespoord worden, maar gebruiken deze serie opnamen voor de berekening eener herleidingstabel. Ik gevoelde mij niet geroepen in mijn proefschrift de oorzaak of oorzaken van genoemd verschil op te sporen, maar liet, naast slechte ijking van het toestel van WINGEN, de mogelijkheid open, dat de door hen gebruikte photometer van WEBER niet juist was. Ik miste namelijk zeer ongaarne in hun opstel de controleering van hun toestel van WEBER, waar ik de lijdensgeschiedenis van onzen toestel van WEBER kende tengevolge van het gebruik van benzine voor de photometerlamp. Wel wist ik, dat *alleen* in foutieve bepaling der constanten de oorzaak niet kon liggen, zooals DE HAAN en GRIJNS zeer juist opmerken, maar één der oorzaken kon het toch wel zijn.

Het voorgaande verklaart m.i. voldoende, waarom ik in mijn dissertatie het gebruik van den „Helligkeitsprüfer” als meettoestel meende te moeten afkeuren. Vele bijkomstige punten uit het ingezonden stuk van DE HAAN en GRIJNS laat ik onbesproken, daar anders deze repliek groeien zou tot een omvang, niet evenredig aan de belangrijkheid der quaestie voor de lezers van dit *Tijdschrift*. Overigens ontbreekt mij, die intusschen plattelandsp^racticus geworden ben, tijd en gelegenheid om het geheele betoog woord voor woord te volgen en, waar noodig, te weerleggen.

Venray, 26 September 1906.

Dr. E. D. STRUBEN.